

خواندین کارآمد

وراه‌های تحقق آن

پرویز قراگوزلی | تریس اوچینگ

مترجم

۱. برجسته کردن ماهیت جهان واقعی در متون؛
۲. برقراری ارتباط مستقیم بین محتوای متن و تکالیف درسی
دوره آموزشی و/یا آزمون‌ها؛
۳. ایجاد ارتباط بین مهارت خواندن و نتایج دوره و سیستم
نمره‌دهی، که به‌منظور ارزش دادن به زمانی است که دانش‌آموز
صرف مهارت خواندن می‌کند (۱).
این ارتباط با سیستم نمره‌دهی می‌تواند به پاسخ‌دهی کارآمد
دانش‌آموزان نیز منجر شود. به روش‌های متعددی می‌توان
پاسخگویی دانش‌آموزان را ارتقا داد:
۱. قبل از شروع کلاس: طرح سؤالاتی درباره خواندن و متن؛
۲. در طول کلاس: جلب مشارکت دانش‌آموزان در بحث یا
تکلیف نوشتاری؛
۳. بعد از کلاس: خواندن متنی مرتبط با متون دوره آموزشی
به‌منظور تفکر و ایجاد یک کار ذهنی برای دانش‌آموز.
برای افزایش (بهره‌وری) یادگیری دانش‌آموزان در زمان
خواندن باید راهکارهایی را فراهم آورد و از طریق آن‌ها به
تقویت مهارت خواندن و خواندن کارآمد دانش‌آموزان کمک
کرد. همچنین باید آن‌ها را در این مورد که در متن باید چه
چیزهایی را جست‌وجو کنند، راهنمایی نمود. خواندن اجمالی
ساده با خواندن دقیق بسیار متفاوت است؛ زیرا هدف از خواندن
دقیق این است که دانش‌آموزان بتوانند به سؤالاتی از متن پاسخ
دقیق دهند. در شیوه آموزشی شما، دانش‌آموز متن نوشتاری
را چگونه باید بخواند تا بتواند برای پاسخ دادن به سؤالات آماده

اخیراً یک عضو هیئت علمی دانشگاه از من سؤال کرد که
اگر بخواهید دانش‌آموزان علاوه بر منابع و کتب درسی معمول
به‌طور مؤثر از منابع خوانشی (خواندن) دیگر مانند مقالات
نشریه‌ها نیز استفاده کنند، تحقیقات انجام‌شده در این زمینه
چه راهکارهایی پیش روی شما قرار می‌دهند.

شاید اولین واکنش بسیاری از ما در مواجهه با این سؤال
این باشد که با خود بگوییم «باید در این مورد واقع‌بین باشیم.
دانش‌آموزان من حتی بخش‌های تعیین‌شده از کتاب را نیز
به‌طور کامل نمی‌خوانند؛ پس چگونه می‌توانم از آن‌ها بخواهم
منابع اضافی مطالعه کنند.» تحقیقات انجام‌شده در زمینه
یادگیری دانش‌آموزان نشان می‌دهد که اگر بخواهیم شرایطی
فراهم کنیم تا دانش‌آموزان بیشترین بهره را از زمان خود ببرند،
می‌توانیم آن‌ها را به خواندن، آن هم خواندن مؤثر، وادار کنیم.
این فرایند می‌تواند مبتنی بر خواندن منابع درسی یا منابع
اضافی دیگر باشد. اصول اولیه مورد نیاز برای کمک به مهارت
خواندن کارآمد شامل موارد زیر است:

۱. ایجاد انگیزه برای انجام دادن تکالیف تعیین‌شده؛
۲. گنجاندن برخی انواع پاسخ‌گویی در تکالیف تعیین‌شده؛
۳. ارائه راهبردهای خاص مربوط به روش آموزشی معلم؛
۴. فراهم‌سازی دستورالعمل‌ها و راهنمایی‌هایی برای چگونگی
سازماندهی اطلاعات و آنچه دانش‌آموزان باید جست‌وجو کنند.
با رعایت نکات زیر می‌توانیم انگیزه دانش‌آموزان را برای
خواندن کارآمد تقویت کنیم:

می‌توانیم در حین خواندن سؤالاتی طرح کنیم و از آن‌ها بخواهیم به این سؤال پاسخ دهند. این کار ساختارهایی فراهم می‌آورد که دانش‌آموزان به کمک آن‌ها می‌توانند دانش (در حال کسب) خود را سازماندهی کنند

تقویت خواندن کارآمد و مؤثر را معرفی کنید. بر اساس نظر مؤسسه تقویت مهارت خواندن (Reading Development Institute) (۴) که به توسعه رویکرد درک خواندن (reading comprehension approach) کمک می‌کند، دنبال کردن این مراحل برای خواندن کارآمد ضروری است:

۱. پیش‌خوانی متن (پیش‌مرور) قبل از شروع به خواندن؛
۲. طرح سؤالات؛
۳. خواندن یک بند (پاراگراف) در یک بازه زمانی مشخص و بازگویی اطلاعات بدست‌آمده؛
- انجام دادن مراحل ۱ و ۲ به دانش‌آموزان کمک خواهد کرد تا یک قالب فکری انتظاری در ذهن خود ایجاد کنند.
- مدل SQ۳R نمونه توسعه‌یافته مدل SQ۳R است و در فرایند تقویت مهارت خواندن مراحل زیر را شامل می‌شود:

۱. بررسی؛
 ۲. طرح سؤال؛
 ۳. خواندن یک بند (پاراگراف) در یک زمان مشخص؛
 ۴. پاسخ دانش‌آموزان (باید خلاصه‌ای از متن را با کلمات خود ارائه دهند)؛
 ۵. ثبت و ضبط (نکته‌برداری، حاشیه‌نویسی و ...)
 ۶. حفظ گفتن (بدون نگاه کردن به متن)؛
 ۷. مرور.
- کاربرد هر کدام از این تکنیک‌ها به‌تنهایی یا در ترکیب با یکدیگر می‌تواند باعث ایجاد انگیزه در دانش‌آموزان شود تا متن را به‌صورت هدفمند بخوانند و فرا گیرند. حتی ممکن است از خواندن متن لذت نیز ببرند.

*** پی‌نوشت‌ها**

۱. یک استراتژی خواندن است که به دانش‌آموز کمک می‌کند برای خواندن خود ساختار ایجاد کند.

*** منابع**

1. Ambrose, S.A., Bridges, M.S., DiPietro, M., Lovett, M.C., & Norman, M.K. (2010). How learning works: 7 research-based principles for smart teaching. San Francisco: Jossey-Bass.
2. Novak, G., Patterson, E.T., Gavrín, A.D., and Christian, W. (1999). Just-In-Time Teaching: Blending Active Learning with Web Technology. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
3. Miller, R. (2007). Using Reading and Lecture Notes Logs to Improve Learning in Faculty Guidebook: A Comprehensive Tool for Improving Faculty Performance. Pacific Crest. Available at http://www.pcrest.com/research/fgb/3_4_7.pdf
4. Institute for Reading Development (2017). Reading Programs
5. Flippo, R.F, and Caverly, D.C. (2009). Handbook of College Reading and Study Strategy Research, 2nd Ed. Taylor & Francis.
6. Carlston, David L. (July 2011). Benefits of Student-Generated Note Packets: A Preliminary Investigation of SQ3R Implementation. Teaching of Psychology 38, no. 3: 142-146.

شود؟ آیا مطالب باید مانند رمان به صورت منظم خوانده شوند یا قبل از خواندن دقیق، باید قسمت‌هایی از متن را به صورت راهبردی پیش‌خوانی کرد؟ احتمالاً دانش‌آموزان رویکرد اول را انتخاب می‌کنند ولی می‌توانیم به آن‌ها کمک کنیم تا دومین رویکرد را، که بسیار هم راهبردی است، تمرین کنند و فرا گیرند. علاوه بر این، می‌توانیم در حین خواندن سؤالاتی طرح کنیم و از آن‌ها بخواهیم به این سؤال پاسخ دهند. این کار ساختارهایی فراهم می‌آورد که دانش‌آموزان به کمک آن‌ها می‌توانند دانش (در حال کسب) خود را سازماندهی کنند.

در ادامه این مطلب، چند راهبرد اثبات‌شده را معرفی می‌کنیم که با استفاده از آن‌ها می‌توانید مهارت خواندن را کارآمد سازید. رویکرد آموزش در لحظه (Just in time teaching-JiTT) (۲) به این صورت است که حداقل یک ساعت قبل از کلاس، متن را معرفی می‌کنید و از دانش‌آموزان می‌خواهید که به یک تا دو سؤال پاسخ فوری دهند. سپس، قبل از شروع کلاس نمونه‌ای از پاسخ‌ها را انتخاب می‌کنید (لازم نیست همه پاسخ‌ها را بخوانید). اگر دانش‌آموزان طبق انتظار شما پاسخ‌هایی واضح بیان نکرده‌اند، می‌توانید قبل از آغاز بحث اصلی اشتباهات را اصلاح و مطالب جا افتاده را بیان کنید. در صورتی که پاسخ‌ها مناسب باشند، بحث را به‌صورت عمیق و گسترده مطرح کنید. رویکرد اثبات‌شده دیگر این است که از دانش‌آموزان بخواهید که جدول مربوط به مهارت خواندن (reading log) (۳) را تکمیل کنند. این ابزار به تقویت مهارت خواندن کمک می‌کند و به آن جهت می‌دهد ولی در آغاز کمی زمان‌بر است. جدول یاد شده دارای بخش‌هایی برای تعیین هدف خواندن، مشخص کردن انتظارات مربوط به عملکرد خواندن، رئوس کلی محتوا و سؤالات کلیدی است. همچنین، بخش‌هایی برای نکته‌برداری هنگام خوانش سطحی (skimming)، کلمات کلیدی، نکات مربوط به خلاصه‌برداری، ادغام دانش کنونی با دانش قبلی و انعکاس آن‌ها در آزمون خواندن دارد. شما با در نظر گرفتن هدف آموزشی خود و تطبیق آن‌ها با یکدیگر، می‌توانید تعیین کنید که دانش‌آموزان کدام بخش‌ها را تکمیل کنند.

علاوه بر این، می‌توانید درباره خواندن کارآمد برای دانش‌آموزان توضیحاتی بدهید. زمان مشخصی (پیشنهادی) را در اختیار آن‌ها قرار دهید تا متن را به‌صورت سطحی (نه دقیق) بخوانند. سپس، راهکارهایی ارائه دهید که با استفاده از آن‌ها از این بازه زمانی مشخص بیشترین بهره را ببرند. راهکارهایی همچون: خواندن سطحی از طریق خواندن عناوین (سرفصل‌ها)؛ خواندن اولین و آخرین جمله هر بند (پاراگراف) قبل از خواندن کامل آن؛

تمرکز بر چکیده و استنتاج‌های متن، شکل‌ها، جدول‌ها و نتایج؛ نوشتن رئوس کلی مطالب به‌صورت خلاصه یا هر آنچه مناسب و منطبق با شیوه آموزشی و راهبرد خاص شماست. در پایان می‌توانید یکی از چندین رویکرد اثبات‌شده برای